

Звіт про участь у Генеральній асамблеї Ради нотаріатів ЄС та заходах у Брюсселі

09-10 грудня 2025 року президент Нотаріальної палати України Володимир Марченко та заступник голови Комісії НПУ з міжнародного співробітництва Тетяна Рачкова, голова відділення НПУ у Волинській області взяли участь у низці заходів, що проводились у Брюсселі під егідою Ради нотаріатів Європейського Союзу (далі – РНЄС).

9 грудня 2025 року відбулася конференція з нагоди 10-ї річниці Регламенту ЄС № 650/2012 про юрисдикцію, застосовне право, визнання та виконання рішень, а також прийняття та виконання автентичних документів у справах про спадкування¹ та про створення Європейського свідоцтва про спадкування (далі – Регламент № 650/2012), а також 20-ї річниці діяльності ENRWA (Європейської асоціації мережі реєстрів заповітів)².

¹ Регламент № 650/2012 є ключовим документом у сфері спадкового права в межах Європейського Союзу, який суттєво спрощує процес спадкування у транскордонних справах. Документ закріплює принцип єдності застосовного права до всієї спадщини, встановлює чіткі правила юрисдикції та запроваджує Європейське свідоцтво про спадкування (ECS) - єдиний документ, який видається компетентним органом держави-члена ЄС відповідно до Регламенту № 650/2012.

ECS дозволяє спадкоємцям, заповідальним спадкоємцям, виконавцям заповіту або особам, які здійснюють управління спадщиною, підтвердити свій статус та реалізувати свої права і/або повноваження щодо майна, розташованого в інших державах-членах ЄС.

Європейське свідоцтво може використовуватися, зокрема, для підтвердження статусу та/або прав кожного спадкоємця чи заповідального спадкоємця, їхніх часток у спадщині, набуття права на конкретні активи зі складу спадщини, а також повноважень особи, яка виконує заповіт або управляє спадщиною.

² Європейська асоціація мережі реєстрів заповітів (ENRWA) - це європейська асоціація, що об'єднує органи, відповідальні за ведення реєстрів заповітів у різних країнах, та забезпечує обмін даними через систему RERT (технічна ІТ-система, створена та адміністрована в межах ENRWA, яка забезпечує транскордонний пошук інформації про заповіти шляхом електронної взаємодії між національними реєстрами).

ENRWA сприяє підвищенню правової визначеності у транскордонних спадкових справах, імплементації Регламенту № 650/2012 та розвитку міждержавної правової співпраці у сфері спадкування.

Двадцять років діяльності ENRWA вже дали вагомі результати, однак ще багато завдань попереду - з огляду на динамічний розвиток цифрових інструментів, нові виклики у сфері спадкування та потребу у приєднанні і інших країн Європейського Союзу до цифрової взаємодії.

Попри значний прогрес у реалізації положень Регламенту № 650/2012 та діяльності ENRWA, учасники конференції відзначили низку актуальних проблем, що потребують подальшого вирішення для забезпечення ефективної роботи у сфері транскордонного спадкування в межах Європейського Союзу:

- 1. Відсутність уніфікованих процедур обміну інформацією між компетентними органами різних держав-членів.** Це ускладнює координацію дій на різних етапах процедури спадкування, зокрема у випадках, коли нотаріуси мають досліджувати склад спадкового майна за кордоном, у тому числі отримати доступ до інформації щодо фінансових активів, що часто є обмеженим або недоступним для іноземних нотаріусів.
- 2. Значні відмінності у правовій основі та технічних складових національних реєстрів.** Реєстри у різних країнах ЄС суттєво відрізняються за своєю структурою, змістом даних, технічним рівнем цифровізації та правовим статусом. Це значно ускладнює їх інтеграцію в систему, створену та адміністровану в межах ENRWA, яка покликана забезпечити транскордонний пошук інформації про заповіти та Європейські свідоцтва про спадкування.
- 3. Різний статус електронних реєстрів у державах-членах.** У деяких країнах реєстрація заповітів є обов'язковою, в інших вона має рекомендаційний характер або стосується лише певних видів заповітів, а в окремих юрисдикціях реєстри взагалі відсутні. Така неоднорідність у правовому та організаційному статусі реєстрів ускладнює забезпечення повної та оперативної інформації для учасників транскордонних спадкових справ.

Асоціація була створена у 2005 році, а станом на сьогодні об'єднує 22 нотаріати Європи. Вона забезпечує взаємозв'язок між реєстрами заповітів 14 країн Європейського Союзу та реєстрами Європейських свідоцтв про спадкування (ECS) у 5 країнах ЄС.

Головна мета ENRWA - забезпечити ефективну, безпечну та доступну транскордонну взаємодію у сфері спадщини, яка дозволяє національним реєстрам заповітів і ECS обмінюватися даними, надаючи нотаріусам можливість здійснювати пошук по всій Європі. Це, своєю чергою, значно знижує ризик затримок, юридичної невизначеності або судових спорів у міжнародних спадкових справах.

4. Недосконалість функціонування Європейського свідоцтва про спадкування. Учасники конференції підкреслили технічні складнощі при роботі з електронною формою ECS на порталі e-Justice, зокрема

незручність інтерфейсу та недостатню адаптацію для практичних потреб користувачів. Крім того, існують розбіжності у підходах до заповнення додатку Annex V (форма V) Виконавчого регламенту та відмінності у процедурах реєстрації виданих ECS у різних державах-членах ЄС.

5. Відсутність єдиного стандарту щодо перекладу документів. Для застосування ECS і супровідних документів у різних юрисдикціях немає загальних вимог щодо перекладу, що призводить до додаткових витрат і затримок.

6. Національні відмінності у підходах до реєстрації активів на підставі виданого ECS. У різних державах-членах реєстри вимагають різну інформацію для реєстрації конкретних активів. Часто така інформація не міститься безпосередньо в ECS, що створює необхідність у додаткових національних документах поряд із самим Європейським свідоцтвом. Це суперечить меті Регламенту № 650/2012 щодо спрощення процедур.

Як бачимо, виклики у сфері спадкування існують не лише в Україні. Навіть у країнах Європейського Союзу залишається чимало практичних і нормативних бар'єрів у реалізації транскордонних спадкових процедур. Це ще раз підкреслює актуальність обміну досвідом, постійного вдосконалення правових механізмів та зміцнення міжнародної співпраці.

10 грудня 2025 року відбулася Генеральна асамблея РНЄС, на якій було підведено підсумки діяльності керівництва за 2025 рік, вибори нового президента, віце-президента та правління Ради на 2026 рік.

Зокрема, наступним президентом, який очолюватиме РНЄС у 2026 році обрано нотаріуса Ролана Ваджа Мальта), віце-президентом - Аннері Плумен (Нідерланди). Окреслюючи ключові виклики та пріоритети для європейського нотаріату у наступному році, Роланд Вадж виділив впровадження інноваційних технологій, включаючи штучний інтелект, безпечні цифрові платформи та посилення кібербезпеки.

На засіданні ГА були розглянуто стан перегляду Статуту та внутрішнього регламенту РНЄС, стан роботи над законодавчою пропозицією «28-й режим для інноваційних підприємств», боротьби з відмиванням грошей, співпраці РНЄС та Ради Європи та інші питання діяльності Ради.

В контексті законодавчої пропозиції Європейської комісії «28-й режим для інноваційних підприємств», до обговорення якої долучилася РНЄС, слід відзначити, що основні аспекти, на яких наполягає нотаріат, стосуються необхідності відповідності прийнятих ESSU (Європейських стандартів

безпеки), заміни єдиного європейського реєстру єдиною точкою доступу до національних реєстрів, відмови від створення уніфікованих моделей на рівні ЄС на користь моделей на національному рівні та забезпечення високого рівня правової визначеності.

Робоча група «Боротьба з відмиванням грошей» (БВГ) запропонувала поінформувати новий орган ЄС з боротьби з відмиванням грошей (AMLA) про особливу роль нотаріусів, в якому пояснювалася б особлива роль і державна функція нотаріусів континентального права, відрізняючи їх від інших галузей права і професій. Мета цього документа полягатиме в інформуванні регулюючих органів, щоб розроблені ними технічні регуляторні стандарти враховували не тільки функціонування фінансового сектору.

Крім того, робоча група БВГ представила свої пропозиції щодо посібника для нотаріусів з характеристик, ризиків і найкращих практик у сфері криптоактивів, який має бути поширений як на рівні РНЄС, так і на рівні усіх європейських нотаріусів в якості інструменту навчання з питань БВГ.

В рамках співпраці РНЄС та Ради Європи, зокрема з Комітетом з юридичного співробітництва (CDCJ), з метою кращого інформування про роль нотаріусів у зміцненні верховенства права розглянуто доцільність подання заявки РНЄС на отримання статусу спостерігача.

Асамблея підтримала проект «Правосуддя без судових процесів» з метою передачі нотаріусам більшої кількості неспірних процедур.

В ході Асамблеї було розглянуто пропозицію Європейської комісії щодо створення європейського бізнес-гаманця як гармонізованого цифрового рішення для зменшення адміністративного навантаження та надання підприємствам і державним органам можливості ідентифікувати, посвідчувати та обмінюватися даними у безпечний та зручний спосіб, що матиме юридичні наслідки в усьому Європейському Союзі. Президентам нотаріатів-членів РНЄС запропоновано взяти до відома пропозиції щодо регулювання створення європейських бізнес-гаманців та надати свої коментарі.

Що стосується навчання європейських нотаріусів, Європейська Комісія офіційно прийняла пропозицію щодо проекту EL@N III, представлену РНЄС. Ця програма, яка розпочнеться приблизно 15 січня 2026 року, буде продовженням заходів, спрямованих на посилення підготовки нотаріусів у сфері розвитку цифрових навичок, необхідних для професії, зокрема в галузі кібербезпеки, автентифікації відеоконференцій, електронного управління документами та боротьби з відмиванням грошей.

Навчання продовжуватиметься через платформу електронного навчання FLOWSPARKS, інтегровану в вебсайт ЄНМ, та доповнюватиметься чотирма транскордонними семінарами, організованими в декількох державах-членах.

Європейська Комісія затвердила нову Рамкову угоду про партнерство з Європейською нотаріальною мережею на 2026–2028 роки, а також конкретний проект на 2026 рік, що дозволить ЄНМ продовжувати та поглиблювати свою роль у підтримці нотаріусів у Європі.

Асамблея також ухвалила резолюцію, в якій підтверджується наша відданість верховенству права, підкреслюючи важливу роль нотаріусів у забезпеченні правової визначеності, прозорості та довіри по всій Європі.

**Заступник голови Комісії НПУ
з міжнародного співробітництва,
голова відділення НПУ
у Волинській області**

Тетяна Рачкова